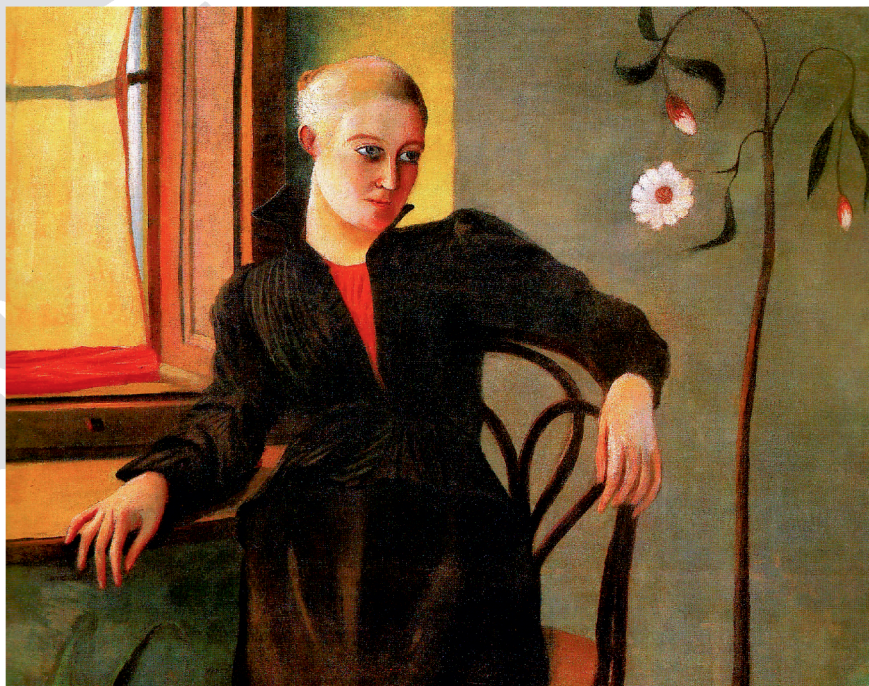

Irodalmi Jelen

XXII. évfolyam, 249. szám

2022. JÚLIUS

Nagy-Laczkó Balázs

Invázió

Minden kornak megvan a maga üzleti szellemisége, és ezzel még Hegel sem igen vitatkozna. Vagyis hát pontosabban nem is szellemisége, sokkal inkább természete – mindenképpen állatias természete.

Egyes korok üzletemberei a tehenek lassú, megfontolt, de mindenesetre eredményes kérődzését részesítették előnyben, míg mások az éji ragadozók éles karmaira és hegyes fogaira esküdtek. Az üzlet világtörténelmében a saskajárásnak és a mindkét, sőt, gyakran három félnek kedves szimbiózisnak is megvolt a maga ideje.

Mint minden más kaszt tagjai, úgy az üzleti világ képviselői közül is sokan kénytelenek nap nap után felfedezni a tükörben, hogy nem az ing az, ami nincs igazán a helyén, hanem az ember benne. Úgy érzik, ez nem az ő koruk, a múlt vagy a jövő megkésett, esetleg túl korán érkezett bolygó szellemei kortársaik közé, akiknek sós levegőt szíva kéne most is épp számba venni a fedélzeten, mennyit is kóstál majd a friss emberáru Jamaica nagyrabecsült ültetvényesei körében. Mi mással is elégíthetnék ki történelmi valóságuk iránti feszítő igényeiket, mint a rendelkezésre álló olcsó pótszerekkel: Monte Cristo szivarokkal, rumos kávéért kérve szigorúan mauritiusi nádcukorsziruppal, meg karibi körutazásokkal, amikkel csak annál jobban fájdtíják a szívük, mert a fedélközben jobb esetben is az ellenkező nem a kor divatja szerinti csinos formákat magára öltő képviselője, semmint spanyol aranyak vagy az Újvilág valamely aranyánál is értékesebb fűszere várja, hogy megérintse.

És most fájó szívvel, tenger, de én is búcsút veszek, irány az öreg kontinens, annak is belseje: nemrég egy új csárda nyílt a régi helyén a városunkat a világnak nevezett Pesttel összekötő főút mentén. E csárda – ha már csárda – nagy hangsúlyt fektet

arculatépítésében a régi nádtetős, gémeskutas, fehér falas, kocás terítős (azaz alföldi és magyar) világra – de ez csak az érme (akarom mondani: a csárda) egyik oldala. A másik, a jövő jelenben élő ígéreteit, a trendi vágyakat dédelgető fiatal pénztárcákat igyekszik falásra csábítani: ez pedig az ökotudat.

Az ökotudat abban nyilvánul meg a betérők számára, hogy kizárólag a környékről származó hozzávalókat kínálnak az Erdély felé igyekvő motoros bandáknak és a Dunántúlról Gyulára csáládi autózó fürdővendégeknek. Emellett fontos szerepet visz az étlapon a szezonális, hogy mindig az aktuálisan termő – tehát szintén helyben beszerezhető – alapanyagokat használják, valamint tájjellegű gyümölcs- és zöldségfajtákat, a vadasokhoz a helyi, mályvádi erdőről származó vadat, körösi folyami halakat és főattrakcióként invazív fajokat.

Utóbbiakkal jómagam egy amerikai vörös folyami rák képében szembesültem bálványfa-vágódeszkán felszolgálva, gyalogbodzabogyó-szósszal körítve, parlagfüves díszítéssel tálalva. De nyugodt szívvel választhattam volna afrikai törpeharcsát, kínai vándorkagylót, a Körös egyéb, nem kívánatos gyümölcseit. Nézttem a rákot, ezt a közismert idegenhonos pöffeszkedő dögevőt, amely a mi régi szép, szerényebb, világosbarna páncélt öltő európai rákjaink elől eszi el napról napra a folyók hal- és más tetemeit. Hódítja a vizeinket, akár csak a fáinkat egy másik amerikai, a szürke mókus – se víz, se száraz nincs többé biztonságban.

Itt csillog előttem, és arra gondolok először, micsoda nagy üzlet a korlátlan irtható, gyűjthető, gyakorlatilag ingyen volt rákot felszolgálni, hogy milyen remek marketingfogás ez a környezetvédelem-imázs, meg hogy végül valóban mindenkinek megéri – de közben megszomjazom, és beleszürcsölök az akáczörpömbe, felvillannak előttem a hosszú, téli vonatutak Budapestre Szolnokon át, vagy Kecskemétre Szegeden keresztül, és azok a végtelen akácsorok meg magányos fák, melyek állítólag a homokban is meg tudnak biztos lábbal kapaszkodni, ahogy kopaszon még tartják nincstelen öregséget idéző tagjaikon a nyári terméshüvelyeket. Aztán, mivel nem szeretek fázóst gondolni, inkább ta-

vaszt képzelek: mikor fehér virágai alá csüngve gyerekeknek, méhnek nektárt ígérnek – és akkor látom a gyerekkorom utcasorai mellett azokat az ökölbe szorult kezű, haragos akácokat, melyek belebetegedtek már a sziszifuszi küzdelembe az ember ellen, aki minden évben, újra és újra tövig metszi ez igazságtalanság ellen az ég felé törekvő ujjait, hogy télen összeszedve minden maradék erejüket tavasszal újra kezdjék az életet, mely a küzdés maga – vajon mit követtek el ellenünk?

Újabb kép: ezek itt nem is Sziszüphosz, hanem sok kis Prométheusz, mely a kemencébe, kályhába tüzet hoz; az utcák sorra mind lejtők a Kaukázuson, és a keselyű én vagyok, metszőollóval a kezemben, míg a sok friss ág újra nő, mint...

De miért gondolkodom erre? És miért gyalog az a másik akác vagy éppen itt a bodzaszós? Lehetne bátya is, huszár, vezér vagy akár király? Nemcsak szósz van itt: csicsókapüré. Azt mondják, ezt meg a vadnyulaknak hozták be téli takarmánynak a telkek határára – hazugság: szegénykrumpli ez,¹ kiirthatatlan, és virágát napraforgónak nézi a gyerek, ha meglátja.

Az akác jó méhlegelő, az amerikai rák meg finom, tápláló, olcsó, könnyen beszerezhető – jó a lobbija, na. Dögevő – mi rossz van ebben? Eltakarítja a szemetünket, nem kér fizetséget érte. Neki az sem baj, ha kicsit poshadt a víz, meg algás a sok beleömlő műtrágyától, nitráttól, mert csak annál több a döglött hal, amit megehet – tiszta haszon. A döglött halak között meg van biztos sok bevándorló is, naphal, törpeharcsa stb.

– Elnézést, lehet rendelni még ebből a rákból?

– Nem lehet, elfogyott.

Mi történne, ha sokan kérnék? Ha nem lenne elég, ami fogható? Ha divatba jönne? Ha mindenki környezettudatos szeretne lenni egy ebéd erejére legalább, amikor belefér az idejébe? Megtisztulnának a folyók, vagy hozatnák Amerikából? És akkor mi lesz a környékbeli jelleggel? Az egyik beszállító egyszer csak észbe kapna, hogy megérné tenyészteni, nem?

¹ Mondja a békésivé lett hajdúsági szegényparaszt származású nagymama, mint a zöldbabra, hogy paszuly.

- Elnézést, lehet még rendelni ebből a rákból?
- Nem lehet, elfogyott.
- De én nagyon szeretnék.
- Meglátom, mit tehetek.

Ha nagyon szeretném, biztos meglátnák, hogy mit tehetnének – ez az üzlet veleje. Megmondom őszintén, fogalmam sincs, hogy kerül az amerikai szürke mókus egy Békés megyei erdőbe, de azt el tudom képzelni, micsoda kalandos úton érkezett az amerikai rák, amely mégiscsak egy vállalkozó szellemű nép képviselője. Mennyi folyót szelhetett át telepes ősei szellemiségétől hajtva a vad, még kiaknázatlan iszapok felé, ahol nem várja más, csak néhány őslakos, akiket majd jól eltesz láb alól a páncélja alatt hordott parazitáival és más betegségeivel. Megmutatja, másként is lehet élni, sikeresebben, olyannyira sikeresen, hogy a sok vadvíz együtt veszti vadságát a maga saját, csak rászabott őslakóival. Alkalmazkodik, él a lehetőségeivel, győzedelmeskedik – és még abból is hasznot húz, hogy megesszük: üzletet köt velünk – ahhoz nagyon ért –, és mi ráállunk az alkura. Mikor meg már nem lesz más rák, pláne védelmére kelünk – hiszen ő bírja a megváltozott körülményeket, szívósabb, inkább ő, mint senki sem, mondjuk majd. A kisebb rossz – bólogatunk egymásra a rákkoktól felett.

- Hé, te! – szól hozzám a rák egyszer csak az asztalról.
- Ki, én? – hajolok közelebb, hátha nem veszik észre, hogy már megint megőrültem (ha a gyalogbodzabogyó-mártás nem mérgező, akkor semmi sem).
- Te, te kis hülye, akarod tudni?
- Mit?
- Hát a jövőt, akarod tudni?
- Persze, hogy nem.
- Befektettem.
- Tessék?
- Mondom: befektettem.
- Mibe?
- A csárdába, a jövőbe, beléd, mindenbe – feleli, és tudom, már nincs menekvés: én megőrültem, biztos, hogy egy

csattanómaszlagmag volt, amin imént megcsikordult a fogam, ő a jövőről fog mesélni, a pincér nem mer egyedül a közelembé jönni...

– Ez a csárda csak a kezdet – folytatja a rák –, egy nagyszerű franchise kezdete. Persze, mindenütt igazodunk majd a hely szelleméhez, hogy ízlik a marinált parlagfűbimbó? Van valami sajátos érdekessége. Legközelebb kérj savanyú ezüsfabogyót saját olajában vagy aranyribiszke befőttet.

– Mit akarsz tőlem?

– Mit akarunk tőled! Jövünk, úton vagyunk. Nem most kezdünk, sok évszázados a tapasztalat. Magyaros ízek, mi? Paprikás krumpli? Ismételd csak utánam még egyszer: paprikás-krumpli. Hehe, nagyszerű! Ez nem a gyarmatosítás kezdete, te bohóc, hanem a vége! Már csak a stáblista megy, végignéztétek az első sorból pattogatott kukoricával tömve a fejeteket.

– Mit akarsz tőlem?

– Látni akarom, ahogy a vadpulyka kirándulókat kerget össze a Bakonyban – aligátorteknős-vadászatokat akarok rendezni a Tisza-tavon – mit akarok? Fogok! Azt akarom, hogy tetováld tele az arcodat, légy maori harcos, aki polinéz patkányokat csempész a Szigetközbe.

– Nem csinálom.

– Dehogynem, mit parázol? Tele vagyok itt lent petékkal, karpard ki őket, rejtse a szádba, aztán prüszköld szét őket a csatornák felett...

– Nem.

– Minél hamarabb véget ér, annál jobb lesz nektek, hidd el! Mi vagyunk az erő, mi el bírunk viselni titeket, a régi rákjaitok nélkülünk is szépen eltűnnek, hála nektek. Nem vetted még észre? Nem szeretik a mosószertől habzó vizeket, kényesek. De mi erősek vagyunk! Ne félj, mi is szépen elszigetelődünk majd, mint ők, lesz itt diverzitás, vagy mi: balatoni amerikai vörös rák a Sióban, dunai amerikai vörös rák Szentendrén, a Velencei-tavon meg...

– Fejezd be!

– Alkalmazkodunk, ebben majdnem olyan jók vagyunk, mint ti. A balatoniak azoknak a ráktestvéreknek a leszármazottjai lesz-

nek, amelyek ki tudják vágni magukat az elhagyott bikinikből, amelyeknek nem árt a naptej. Először mindenki közönséges, alja erkölcsű hódító, de ne félj, hamarosan mi is kitermeljük a magunk elitjét! Köztünk is lesznek idővel szépelgők, akiket csak a legodaadóbb természetfotósok kaphatnak lencsevége a legtisztább vizű, rejtett hegyi patakok környékén, mondjuk Aggteleken.

– Ne! Aggteleket hagyjátok ki ebből!

– Nem, nem hagyjuk! Se Szilvásvárado, se Tapolcát!

– Elég!

– Nem elég! Egy csokor aranyvesszőt kérek anyák napjára kúpvirággal! Japán komlósört! Hívd a pincért, mondd, hogy még rendelnél, aztán elmehetsz!

– Mit kérjek?

– Hogyhogy mit? Süntökrémlevest! Amuri kagylót madársóskaszósszal tálalva, ezüstkárászt rostélyon, vagy csak simán fácánlevest...

– Ő is?

– Igen, ő is!

– Akkor tényleg minden elveszett.

– El. Kérhetsz dámvadat is.

– Sose lesz vége?

– Sose volt eleje.

– Ízlett? – szól közbe a pincér. – Parancsol még valamit? – És persze kérek is, nem laktam még jól, igazán sosem lakom jól. Felkapja a tányérom, rajta a hervadó rózsafejként szétszéledő, vöröslő rákpáncélszirmokkal. Úgy tudom, a rák sem lakik sosem jól – állítólag igazán egyetlen dögevő sem lakik jól soha.

– Nem – erősít meg ebben a rák is elmenőben –, aztán ne farkodj a borraival!